

A Tüskevár című film bemutatása

Készítette:

Muri Levente
8. H osztályos tanuló

Kevés olyan legendája van a magyar filmnek, amit generációktól, vallási, politikai, vagy kulturális beállítódástól függetlenül bárki szívesen emleget ebben az országban.

A Tüskevár töretlen népszerűségét mutatja, hogy 2005-ben, amikor brit mintára hazánkban is megrendezték a Nagy Könyv vetélkedőt, Fekete István regénye egészen a tizenkettes döntőig jutott.

Fekete István regényét és a belőle készült TV-sorozatot a mai 5-6 éveseknél idősebb korosztályok szinte minden tagja látta, minimum egyszer. Minél idősebb magyar valaki, annál többször.

És vajon miről szól az új Tüskevár? Talán lehetne ez a mostani Ladó a régi fia, akit apja kiszakítana a "gonosz" számítógép mellől és leküldené vidékre emberesedni, pont úgy, ahogy ő is megemberesedett, anno. Akár lehetne folytatni a régi történetet is, mondjuk egy évvel később...

Balogh György rendező nem a szinte kultikussá vált, 1967-es fekete-fehér tévésorozatot szándékozta színesben megismételni, és nem egy új történetet akart megfilmesíteni, hanem a regény alapján egy teljesen új verziót készült vászonra vinni.

Aki „rímeket” csinál, az óhatatlanul kiteszi magát annak, hogy az eredetivel hasonlíttják össze. Pláne, ha az eredeti a célközönség jó részének a gyermekkorát, ifjúságát idézi fel.

A Tüskevárt éppen azért akarta elkészíteni, mert a ma divatos virtuális világ helyett egy egyszerű, természetközeli történet foglalkoztatta.

Az alapul szolgáló regényt 1956 nyarán írta Fekete István, és a történetben nem nehéz fölfedezni az író világszemléletét: a nyári iskolai szünetben az urbánus környezetből a Kis-Balaton lápvilágába kerülő főhős, a Tutajosnak becézett Radó Gyuszi testileg-szellemileg ifjúvá érik, ahogy megismerkedik a természettel és a természet közelében élő emberekkel.

A Tüskevár 1967-ben bemutatott ifjúsági filmsorozat, melyet a Magyar Televízió Fekete István híres regényéből Fejér Tamás dirigálásával készített.

rész: Nyaralás feltételekkel (29 perc)

rész: A nádvilág (34 perc)

rész: A szökevény óriás (29 perc)

rész: A leskunyhóban (33 perc)

rész: Hárman a berekben (29 perc)

rész: Viharban (29 perc)

rész: Tüskevár meghódítása (32 perc)

rész: Búcsú a berektől (30 perc)

A 8 részes sorozat ma már klasszikusnak számít, a hazai filmgyártás akkori, sikeres korszakának egyik mérföldköve. Azóta a TV sorozatnak 8 milliónál is több nézője volt.

A Tüskevár filmsorozat sikerét a remek alapanyagon túl a Kis-Balaton szépségének, kiváló színészeknek, a kiváló operatóri munkának és a stílusos rendezésnek köszönheti. Olyan nevek tűnnek fel benne, mint Zenthe Ferenc, Kállai Ferenc, Kiss Manyi és Bánhidi László. A filmsorozat azon ritka alkotások közé tartozik, ami túl a regény hiteles adaptálásán önmagában is helyt áll. Nevelő célzata, őszinte, ízes nyelvezete és lelke ma is megfogja az embert. A táj szépségét hűen tükrözi, természetbeli képei roppant részletesen mutatják be a lápvilág életét.

A 2012-ben bemutatott Tüskevár Fekete István azonos című regényének filmváltozata, melyet 2004 és 2010 között forgattak, majd 2012. október 4-én mutattak be Magyarországon. Nem sorozat, hanem egy 99 perces színes fim készült.

A rendező Balogh György, aki nem az 1967-es sorozatot akarta újraforgatni, hanem új elképzelései voltak a filmváltozatról.

A több éves forgatásnak köszönhető, hogy a nyári jeleneteket még 2004-ben vették föl, 2005-ben következtek a viharjelenetek, 2010-ben pedig a hőlégballonos légifelvételekkel folytatták a munkát.

80 millió forintból készült film költségvetésének utolsó hiányzó 10 millióját csak idén sikerült összeszedni, ehhez magánbefektető kellett, állami támogatást a forgatáshoz nem kaptak.

A Tüskevárt éppen azért akarta elkészíteni, mert a ma divatos virtuális világ helyett egy egyszerű, természetközeli történet foglalkoztatta.

Az új Tüskevár alkotói kiváló arány és stílusérzékkel megtalálták az utat ahhoz, hogy a történet ma is megérintse nézőit. Sőt, szóljon egy új generációhoz. S ez a lényeg. Rohanó, túltechnikailag világonkban, úgy enged felhőtlenül szórakozni, egy picit lenyugodni, lelket melengetni, hogy közben egy percre sem unalmas, sőt kalandból kalandba csöppenünk.

A hazai fiatal közönség nincs elkényeztetve magyar ifjúsági filmekkel. Úgy nőnek fel egymás után generációk, hogy egyetlen új, magyar gyerekfilmet sem láttak a mozikban. A Tüskevár nemzeti közkinccs, hungarikum. Fekete István regényéből eddig több mint 6 millió példányt adtak el. Az iskolák negyedik osztályában kötelező olvasmány. A Tüskevár hagyományos, retró, s közben mégis nagyon mai.

A regény és ifjúsági sorozat Tüskevár Magyarországon minden rendben. A nemesi származású Ladó apukának nincs félnivalója, Nancsi néni falujában nem söprik le a padlást, mindenki lelkesen dolgozik a kollektív gazdaságban stb., egyszerűen kihagyja az életnek ezt a szeletét, hogy Tutajos és az olvasók is legalább gyermekéveikben burokokban maradhassanak. A kedves, tanulságos történetből szívünkbe zártuk karakteres, szerethető hőseit: a pesti betonrengetegből a természetbe kiszabadult kamasz srácokat, a keveset szóló, de annál bölcsőbb Matulát, a gondoskodó Nancsi nénit és persze Csikaszt, Matula hűséges társát.

Kovács Lajos Matula szerepében erőteljes, szuggesztív alakítást nyújt. Fontos szempont volt Matula kiválasztásában, hogy a fekete-fehér tévéfilm-sorozat Bánhidi Laci bácsijára az új Matula figurája ne emlékeztessen. Kovács Lajos robotstus alkatában és mentalitásában egy új Matulát kelt életre.

Matula a Tüskevár központi szereplője. A természetszeretet és a tapasztalatból származó tudás őrzője és továbbadója. A berek tanítómestere. Kiegyensúlyozott, nyugodt ember. Világában, a természetben rend van és ő ennek a rendnek a szerves része. Mindennél többre tartja a tapasztalatot. Matula tisztán beszél és bölcsen hallgat, Tutajos mégis gyorsan tanul tőle. Matula arca regéket és mondákat mesél. „Többet mond mit ember valaha mondott”.

A sorozat Matulát alakító Bánhidyi László, aki ízes beszédével, paraszti gyakorlatiasságával és bölcsességével sokak számára vált vonzóvá. Egyik filmben sem volt Matula kifejezetten szalonképes megjelenésű és kinézetű figura, de a színészek mindig szimpatikussá tudták tenni játékkal a figurát. A regény és sorozat valamint a 2012-es film között talán Matula figurájánál lehet a legtöbb eltérést felfedezni. Matula idegen, nem odavalósi, magányos és titokzatos, ezzel sokkal drámaiabb figura mint Bánhidyié. Hiszen éppen az volt a vonzó tulajdonsága, hogy a vidék minden zugát ismeri, a Tüskevárhoz fűződő mondákat is. Ráadásul István bácsi nem is bízhatná rá egyetlen unokaöccsét, ha nem állna ő is, a családja is nemzedékek óta köztisztviselő a községben.

Matula és Tutajos (Nagy Marcell) közötti kapcsolat nagyon fontos mindkét filmben, kölcsönösen formálják egymás gondolkodását, személyiségét. Tanúi lehetünk, ahogy az öreg, mogorva Matula hogyan oktatja Őt és Bütyköt, a két nyüzüge pesti gyereket az élet nagy igazságaira, a természet feltétlen szeretetére. A szép arcú, titkokat tudó fiú és egy züllött,

rosszarcú vénember figurája mindkét filmben ugyanúgy jelen volt, ebből a felállásból mindkét alkalommal sikerült remekművet alkotni.

A rendező így nyilatkozott a főszereplőről: Marci Tutajos figurájával igazi városi gyerekként találkozott, így alakítása teljesen hiteles.

„A forgatás alatt először rendkívül óvatos volt és tartózkodó. Mikor meglátta a forgatási helyszínt idegenkedve nézte a vizet. „Mikor a horgásjelenethez gyakoroltunk és először megmozdult az úszó és halat is fogtak, akkor értette meg a két srác, hogy miről szól a film. Úgy belelkesedtek, hogy az eső ellenére sem lehetett felrángatni őket a vízpartról.”

Marci kiválóan formálta meg a zárkózott, talán szorongó srácból (egy nyár alatt) szabaddá, s ezáltal magabiztossá váló Ladó Gyula alakját.

Ladó Gyula Lajos egy vattában nevelt, ártatlan, tapasztalatlan kamaszfiú a maga kamaszos hetvenkedéseivel és bájával. Matula magányosan él, ami mögött titkok rejthetnek, de tökéletesen megbízható, bölcs, harmonikus személyiség amivel kiegyesítik egymás figuráját.

Bütyök (Péntek Bálint) igazi városi srác. Magabiztos, néha okoskodó. Kétkedve fogadja Tutajos történeteit a berekről. Hitetlenkedve állapítja meg, hogy „Micsoda vadember lett ebből a Ladóból”. Bütyök magabiztossága a berekben a napon gyorsan elolvad. Végül elismeri, hogy Tutajos hozzá képest már mester. A nyári kalandból a szerelem íze sem maradhat ki, szerelembe esik Katicával, a szalma szőke vízhordó lánnyal. Később okoskodása bajba sodorja, beszakad a Tüskevár ódon pincéjébe. Ez a szerelmi szál a régi filmsorozatban nagyobb teret kap. A rendező Bütyök megformálójáról így nyilatkozott: „Bálint, oly annyira beleélte magát Bütyök figurájába, hogy az idő folyamán átvette egy két tulajdonságát az általa megformált figurának. Próbált a koránál komolyabbnak látszani, felnöttesen beszélni.”

Apró hasonlóság a két film között, hogy utószinkronizálásra mindkét filmnél szükség volt. A 67-ben forgatott tévéfilmben Bütyöknek más kölcsönözte a hangját, addig a Tutajost alakító Nagy Marcellnek – az elhúzódó forgatás miatt – más adta a hangját.

István bácsi figurája már a sorozatban is – akit Zenthe Ferenc alakított – egy modern, karakán agronómus volt. A mostani szereposztásban Eperjes Károly egyszerre vidám és komoly, szigorú és engedékeny figurát alakít. Fekete István ebbe a szereplőbe írta bele saját magát, István bácsi kelti életre az író szellemét.

Kengyel tanár úr figurája mindkét filmben kemény és első ránézésre talán kegyetlen tanár, de kiderül róla, hogy a szigorú arc vaj szívet takar. Nem él vissza hatalmával, mivel tudja, hogy a fiúk nyaralása az Ő osztályozásán múlik.

Náncsi néni megformálója - Kiss Manyi és most Pogány Judit - mindkét filmben igazi pótnagymama figura, aki finomabbnál finomabb ételekkel várja a „városi zsványt”.

A sorozatban egyből tudtuk, hogy melyik korban játszódik a történet, annak megfelelő eszközök, tárgyak, kifejezések szerepeltek. A most készült filmben nincs érzéketlenül jelezve a film jelen ideje. Nem telefonál senki, nincs számítógép. Azért a modern kor itt-ott megjelenik egy pillanatra: a grafitis MÁV szerelvényből Magyar Királyi Vasutak vonatbelső lesz és a gurulós bőrönd is megjelenik.

A film cselekménye nagyjából híven követi a regény és a régi tévésorozat által megszabottakat (leégés, harcsafogás, csukaharapás, szúnyogok, tüdőgyulladás). A film képi világa madárportrékat és káprázatos naplementéket mutat be. A film, melynek jeleneteit az eredeti helyszínen, a Kis-Balatonnál és Csongrádon és környékén, így többek között a Csanytelek és Baks között húzódó Dong éren, a bokrosi halastavaknál, valamint a tiszai árterekben vették fel.

A Tüskevár a ma oly divatos kifejezéseket, mint természetvédelem, környezettudatosság hozza emberközelbe, s késztet elgondolkodásra, sarkall cselekedetekre. A film nemcsak kötelező olvasmányként az irodalomoktatásban, hanem a biológia, környezetismeret órák hasznos kiegészítője is lehet. Nem direkt módon kelti fel az érdeklődést az állat és növényvilág iránt, ezért érdemes minden iskoláskorú gyerekeknek megnézni, mert minden évfolyamhoz van kapcsolódó mondanivalója.

A film készítői kortalan családi mozi alkottak, amely száz perc erejéig a felnőttekben lakó fiataltságot célozza meg, és a mai gyerekek számára nyújt kapaszkodót, hiszen napról napra távolodunk a körülöttünk élő állat- és növényvilág megismerésétől, megbecsülésétől. – A célunk, hogy megmutassuk a gyerekeknek a valódi értékeket. Legtöbbjük a számítógép előtt kapcsolódik ki, vagy a bevásárlóközpontban költi a pénzét. Pedig ezer olyan program van, amihez egy fillér sem kell.

A modern kor igényeihez igazodik a film zenéje is, stílusos, fülbemászó. Nem hasonlítható az eredeti film muzsikájához, ettől teljesen eltérő.

A film a mai gyerekekhez és szüleikhez is szól, frissen, dinamikusan, különleges vizuális nyelven aktualizálja a regényt. Fekete István könyvét elérhető, könnyen érthető, élvezhető közelségbe hozza, úgy, hogy a XXI. század fiataljai számára is megtartsa örök érvényű mondanivalóját. Az idősebb generáció számára remek nosztalgizásra kínál lehetőséget. Kiváló családi mozi, amely a család minden tagja számára másfélórás, felhőtlen szórakozást kínál, ami a családot nem csak a céltalan TV nézés miatt ülteti a képernyő elé. Sajnos évek óta nem készül elég ifjúsági film. Sőt, ez az alkotás kötelező olvasmány az iskolákban. Mivel nemzedékek nőttek fel a Tüskeváron, ezért generációkon átívelő családi, mozi élmény ezért merem ajánlani.

A Tüskevár mozifilm rövid távú célja az is, hogy hatalmas közösségi élményt nyújtson. Hosszú távon megerősíti és fenntartja a fiatalok érdeklődését a regény iránt, színesíti az oktatást. Az országos tesztvetítés után összességében 4,5-ös osztályzatot kapott a nézőktől, melyen pedagógusok és gyerekek vettek részt. A statisztika helyett talán még nagyobb elismerés az, hogy a vetítést a gyerekek csendben nézik végig.

A közönségnek készített ifjúsági film, mely a kötelező olvasmányokat akarja népszerűsíteni az iskolások között, Fekete István fiát is elismerő szavakra készítette a bemutató után: „Köszönöm, hogy visszaadtad édesapámat, és az emlékét.”